

שופטים פרק י"א

1) רד"ק שופטים פרק יא פסוק א

בן אשה זונה - בן פלגש גלעד היה ונקראת זונה לפי שאינה עם בעלה בכתובה וקדושין והיא כמו הזונה ואף על פי שהיא מיוחדת לו וי"ת פונדקיתא כמו שתרג' ג"כ רחב הזונה פונדקית' או הוא הענין בעצמו כי הזונה כמו הפונדקית שמפקרת עצמה

2) רבינו בחיי על במדבר פרק לו פסוק ח

וכל בת יורשת נחלה - שלא היה בן לאביה אחר שינחלו את הארץ, על כן אמר הכתוב פעם שנית ולא תשוב נחלה. ומטעם זה היה המנהג בישראל בבת יורשת כשתעבור על זה ותרצה להנשא לשבט אחר שהיו קורין אותה זונה והיתה מפסדת נחלת בית אביה, וזהו שכתוב (שופטים יא) ויפתח הגלעדי היה גבור חיל והוא בן אשה זונה, כי אמו של יפתח היתה בת יורשת נחלה ונשאת לשבט אחר, כי אין הכוונה זונה ממש ח"ו, וכן תרגם יונתן

3) שו"ת הרשב"א חלק ב סימן שסג

שאלת: מי שנשא אשה בקידושין חופה וכתובה, וילדה לו בנים, ומתה ונשא אשה בקדושין לבד, ולא כתב לה כתובה, ומת. ובאים בני השניה, לירש עם בני הראשונה. ובני הראשונה דוחים אותה, ואומרים להם: לא תנחלו בבית אבינו, כי לא נשא אבינו אמכם בכתובה. הודיענו: הדין עם מי? ומהו, שאמרו אחיו ליפתח: לא תנחל בבית אבינו, כי בן אשה אחרת אתה?

תשובה: הדין עם בני השניה, ויורשין הן עם בני הראשונה, חלק כחלק, ובניו הם לכל דבר, ואפילו נולדו לו מאחותו, שהן ממזרין גמורין מדאורייתא. וכל שכן אלו, שהן כבני פלגש. ומשנה שלימה שנינו, ביבמות פרק כיצד... ומה שאמרו אחיו ליפתח: לא תנחל בבית אבינו, כי בן אשה אחרת אתה; אפשר שלא מן הדין אמרו כן, אלא שהיו תוקפים ממנו במקומם, ודחו אותו בחזק יד. והוא שאמר הכתוב: ויברח יפתח מפני אחיו. ואומר: ויאמר יפתח אל זקני גלעד: אתם שנאתם אותי, ותגרשוני מבית אבי... .

4) תלמוד ירושלמי מסכת שביעית פרק ו דף לו טור ג /ה"א

אמר רבי יהושע בן לוי כתיב ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב זו סוסיתא ולמה נקרא שמה טוב שיפטור מן המעשרות

5) שיחות מוסר - תשל"ב ס' כ"ו

מנהיג העם לא יהא בו כח להנהיג את העם אם לא יאמינו בו ולא יבטחו בכחו כמו שמצינו אצל יפתח הגלעדי שאמר לזקני גלעד בפנותם אליו שילך בראשם להלחם עם בני עמון וכך ענה להם "אם משיבים אתם אותי להלחם בבני עמון ונתן ה' אותם לפני אנכי אהיה לכם לראש וגו' וידבר יפתח את כל דבריו לפני ה' במצפה"

ודרישה זו של יפתח שהתנה עמו ללכת למלחמה בתנאי שימנוהו לראש עליהם מעוררת תמיהה וכי יפתח סתם רודף אחר הכבוד היה ואם יתעקש אחד לומר כן מה זה שכתוב "וידבר יפתח את כל דבריו לפני ה' במצפה" ומה דבר יפתח לפני ה' האם זאת שדורש כבוד לעצמו אלא כך אמר יפתח אם מאמינים אתם בי וראש שבטי ישראל אני בעיניכם יש בי הכח לנצח ולהכות את בני עמון אבל אם איני אלא הדיוט ואינכם צריכים לי אלא בשעת מלחמה למען אלך עם הריקים והפוחזים אשר עמדי כי אז לא אוכל לבני עמון כי רב ועצום הוא ממני"

6) משך חכמה על במדבר פרק כא פסוק ט

(שופטים יא, כג. כד) בהפטרה ועתה ד' כו' הוריש את אשר יורישך כמוש אלוהיך אותו תירש. נזהר מלאמר את אשר הורישך, שלא יתן ממש לע"ז ורק אמר שלפי טעותך את אשר יוריש לך כמוש אותו תירש, וכפי האמת שלא יכול להוריש באמת לא תירש מאומה

7) רש"י שופטים פרק יא פסוק כו

שלש מאות שנה - משכבשו את הארץ בימי יהושע עד יפתח מכאן יש ללמוד שנות השופטים הנזכרים עד הנה אם שני השעבוד של כל עובדי כוכבים נמנים בתוך ימי השופט אם לאו שנינו בסדר עולם יהושע פרנס את ישראל עשרים ושמונה שנה ואין לו מקרא ממי ללמוד עתניאל ארבעי' שנה ושני שעבוד של כושן רשעתים בכללם אחריו אהוד שמונים שנה י"ח שני' שעבוד של עגלון בתוכם הרי קמ"ח שנה דבורה מ' שנה ושני שעבוד יבין בתוכה הרי קפ"ח אחריו שבע שנים של שעבוד מדין וארבעים של גדעון ושלוש של אבימלך הרי רל"ח שנים אחריו כ"ג של תולע וכ"ב של יאיר אלא שעלתה שנה אחת לשניהם וי"ח של בני עמון עד שלא בא יפתח הרי

8) מדרש תנחומא (בובר) פרשת בחוקותי סימן ז

ד"א איש כי יפליא וגו'. זש"ה פרי צדיק עץ חיים [ולוקח נפשות חכם] (משלי יא ל), זה התורה, שמתוך שהוא בן תורה הוא לומד היאך לוקח נפשות, שנאמר לוקח נפשות חכם, וכן אתה מוצא ביפתח הגלעדי, מפני שלא היה בן תורה איבד את בתו, אימתי בשעה שנלחם עם בני עמון ונדר, שנאמר וידר יפתח נדר לה', והיה היוצא וגו' (שופטים יא ל לא), באותה שעה כעס עליו הקב"ה, אמר הקב"ה אילו יצא מביתו כלב או חזיר או גמל יקריב לפני, זימן לו הקב"ה בתו, שנאמר והנה בתו יוצאת לקראתו, ויהי כראותו אותה (שופטים יא לד לה), והלא פנחס היה שם, והוא אמר לא אוכל לשוב (שופטים י"א), אלא פנחס אמר אני כהן גדול בן כהן גדל אשפיל עצמי ואלך אצל עם הארץ, ויפתח אמר אני ראש שבטי ישראל, ראש הקצינים, אשפיל עצמי ואלך אצל הדיוט, מבין שניהם אבדה ההוא עלובה, ושניהם נתייבו בדמיה, פנחס נסתלקה ממנו רוח הקדש, יפתח נתפזרו עצמותיו, שנאמר ויקבר בערי גלעד (שופטים יב ז), אמרה לו בתו אבי שמא כתיב בתורה שיקריבו נפשות בניהם על גבי המזבח, והלא כתיב [אדם כי יקריב מכם קרבן לה'] מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן וגו' (ויקרא א ב), מן הבהמה ולא מן בני אדם, אמר לה בתי נדרתי והיה היוצא וגו' (שופטים יא לא), [אמרה לו] יעקב אבינו שנדר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (בראשית כח כב), ונתן לו הקב"ה שנים עשר שבטים, שמא הקריב אחד מהם, [ולא עוד הלא חנה כשהיא נודרת ואומרת ונתתיו לה' כל ימי חייו (שמואל א' א יא), שמא הקריבה את בנה להקב"ה], כל הדברים האלה אמרה לו, ולא שמע אליה, אמרה לו הניחני ואלך אצל בית דין, שמא אחד מהם ימצא פתח לדבריך, שנאמר הרפה ממני שנים חדשים [ואלכה וירדתי על ההרים] (שופטים יא לז), אמר ר' לוי בן ברכיה וכי יש אדם יורד על ההרים, והרי עולים על ההרים, אלא מהו וירדתי על ההרים, אלו סנהדרין, שנאמר שמעו הרים את ריב ה' (מיכה ו ב), [הלכה אצלם ולא מצאו פתח להתיר את נדרו, ועליו אמר הכתוב גבר רש ועושק דלים מטר סוחף ואין לחם (משלי כח ג), גבר רש זה יפתח שהיה רש בתורה, גרופות של שקמה היה, עושק דלים שהיה עושק את הדלים, בשעה שהיו אומרים אמר שבולת ויאמר סבולת (שופטים יב ו), והיה שוחטו, לפיכך מטר סוחף ואין לחם, שהיה לו מי שיתיר את נדרו, אלא ואין לחם, שהעלים הקב"ה מהן את ההלכה שלא ימצאו [פתח] להתיר את נדרו, כיון שלא מצאו [פתח] להתיר את נדרו, עלה ושחטה לפני הקב"ה, ורוח הקודש צווחת נפשות הייתי מבקש שתקריב לפני, אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי (ירמיה יט ה), אשר לא צויתי לאברהם שישחוט את בנו, אלא אמרתי לו אל תשלח ידך אל הנער וגו' (בראשית כב יב), בשביל להודיעך היאך היה אברהם עושה רצוני, שהיו אומות העולם אומרים למה הקב"ה מחבב לאברהם הרבה, לכך אמר לו קח נא את בנך וגו' (בראשית כ"ב - ב), הוי אשר לא צויתי לאברהם לשחוט את בנו ודאי, ולא דברתי ליפתח להקריב לי את בתו, ולא עלתה על לבי שיפול מלך מואב ביד מלך ישראל ויקריב לי בנו בכורו, שנאמר ויקח את בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו ויעלהו עולה על החומה (מלכים ב' ג כז), מי גרם ליפתח לאבד את בתו, על שלא קרא בתורה, שאילו קרא בתורה לא איבד את בתו, שכתוב איש כי יפליא נדר וגו', ואם נקבה היא (ויקרא כז ד), הרי פרי צדיק עץ חיים.

9) רז"ק שופטים פרק יא פסוק לט

ויעש לה את נדרו אשר נדר - שעשה לה בית והכניסה שם והיתה שם פרושה מבני אדם ומדרכי העולם והיה חק בישראל כי משנה לשנה היו הולכות אליה בנות ישראל:

10) רמב"ן ויקרא פרק כז פסוק כט

וזה היה טעותו של יפתח בבתו, כי חשב כאשר חרם נגיד ישראל חל וקים להמית אנשים או העובר על חרמו חייב מיתה, כן אם נדר בעת מלחמה לעשות מאיש או אנשים זבח יחול הנדר, ולא ידע כי חרם המלך והסנהדרין חל על המורדים לכלותם או על העובר גזירתם ותקנתם, אבל לחול הנדר לעשות עולה מדבר שאין ראוי לה' חס וחלילה. ולכך אמר בב"ר (ס ג) שאפילו הקדש דמים לא היה חייב ונענש בדמה:

ואל תהיה נפתה בהבלי ר"א האומר כי פירוש והעליתיהו עולה (שופטים יא לא), או והעליתיהו, לומר אם יהיה היוצא מדלתי ביתי איש או אשה והיה לה' קודש שיהיה פרוש מדרכי העולם לעמוד לשרת בשם ה' בתפלה והודות לאלהים, ואם יהיה דבר ראוי ליקרב אעלנו עולה, ועשה בית לבתו מחוץ לעיר והתבודדה שם וכלכלה כל ימיה ואיש לא ידעה והיתה בתו צרורה. ואלה דברי רוח, כי אם נדר שיהיה לה' איננו שיהיה פרוש, אבל יהיה כמו שמואל שאמרה אמו ונתתיו לה' (ש"א א יא) והיה משרת בבית ה', לא פרוש. וכפי משפטי התורה אין ביד האדם שידור ביוצאי פתח ביתו שיהיו פרושים, כאשר אין בידו להעלותם עולה. ואם הדבר כן, היתה בתו הבוכה על בתוליה ורעיותיה עמה כזונות לקלס אתנו, וח"ו שיהיה חק בישראל לתנות לבת יפתח ארבעת ימים בשנה מפני שלא נשאת לבעל והיתה עובדת את ה' בטהרה. אבל הדבר כפשוטו, וטעותו היה ממה שאמרתי: